

4 Homo politicus

4.1 Rohozenský starosta

Můj pradědeček Josef se začal ve správě věcí obecních angažovat již v poměrně nízkém věku. Do místního zastupitelstva v Rohozné byl zvolen roku 1903, tedy ve svých třiceti letech. Starostou obce byl pak poprvé zvolen o sedm let později, v prosinci 1910¹, a zůstal jím celé jedno volební období, tedy do prosince 1913. Kdy přesně se do této funkce znovu vrátil, nebylo dříve úplně jasno, neboť úřední dokumenty z válečného období se v podstatě nedochovaly. Třeba Jonáš Růna tak ve své knize věnované rohozenským mužům za 1. světové války soudí, že to bylo patrně po volbách roku 1916, a to podle toho, že ačkoliv 3. července tohoto roku absolvoval Josef domobraneckou prohlídku, u které byl uznán schopným vojenské služby, odveden nakonec nebyl². V novější publikaci o obci Rohozná je však již jako rok opětovného nástupu Josefa Bezděkovského do starostenské funkce uváděn rok 1914³. S tím by přitom korespondovala i zmínka o tomto jeho postavení v dopise od notáře Jaroslava Pirschmana z Pelhřimova z 10. května 1914 v souvislosti s prohlášením dědiců po Josefu Bezděkovském starším⁴.

Pokud jde o jeho působení v roli starosty za Rakouska-Uherska, bylo asi hodně ovlivněno válečnými poměry v zemi. Josef je tak zmiňován například v souvislosti se sbírkou na podporu rakouské armády, kterou z titulu své funkce odvezl povozem na batelovské nádraží. Jeho důležitou rolí pak bylo asistovat u tzv. rekvizic, tj. u povinných odvodů určitých potravinových zásob pro armádu. Ze vzpomínek Marie Bezděkovské ze znepřátelené větve rodu Bezděkovských (Rohozná č. p. 38) přitom vyplývá, že tuto povinnost vykonával možná až nadmíru svědomitě, kdy při prohlídce hospodářství patřícího dotyčné upozornil ostatní členy rekviziční komise, že se ještě nepodívali do druhého sklepa, kde pak bylo zabaveno asi 50 kg brambor⁵. Je však třeba podotknout, že v komisi bylo i několik vojáků, jeden četník, starosta z nedaleké Cejle a další civilista z Dolní Cerekve. Josef tak nemohl mít jistotu, zda na něj posléze nepřijde nějaké udání, že své povinnosti neplní řádně.

V souvislosti se starostováním mého pradědečka v této době stojí za zmínku i příhoda z doby těsně po vyhlášení samostatnosti republiky. Dne 29. října roku 1918 měl za ním podle záznamu ze školní kroniky přijít řídící učitel a žádat jej, aby událost vyhlášení Československa byla

¹ Viz zápis ve Školní kronice Národní školy Rohozné z let 1906–1939, str. 7.

² RŮNA, Jonáš: Rohozenští muži za Velké války, str. 23.

³ ŠTEFLOVÁ, Štěpánka a kol. autorů: Rohozná slovem i obrazem 1369–2019, viz přehled všech starostů obce Rohozná na str. 14–15.

⁴ Na uvedeném dopise je zajímavé i to, že ve výčtu dědiců je uvedena i Josefova nejstarší sestra Marie, u níž jsme uvedli, že později patrně emigrovala do Austrálie. Evidentně roku 1914, tj. sedm let od úmrtí svého muže, však ještě žila v Čechách, konkrétně v Nové Vsi u Batelova. Dopis součástí Pozůstalost Josefa a Anežky Bezděkovských (v držení rodiny Řezníčkových).

⁵ RŮNA, Jonáš: Rohozenští muži za Velké války, str. 14.

náležitě oslavena. Ten však měl prohlásit, „že jest přednější mletí,“ a tak danou schůzi rohozenských občanů svolal do místní školy sám řídící učitel⁶.

Přes tuto poněkud úsměvnou historku, která ale může odrážet i poměrně liknavý přístup katolických stran v Čechách i na Moravě k ideji samostatného Československa⁷, však měl Josef v obci patrně stále obstojné renomé. Svědčí o tom fakt, že byl starostou zvolen i po prvních komunálních volbách 15. června 1919 a setrval v této funkci až do dalších obecních voleb roku 1923. V těchto volbách však svůj post již neobhájil, neboť tyto volby vyhráli agrárníci, kteří v obecním zastupitelstvu obsadili devět křesel, zatímco lidovcům, za něž kandidoval i Josef, připadlo jen zbylých šest křesel. V obecním zastupitelstvu však Josef i tak setrval, a to až do dalších obecních voleb v roce 1927⁸.

Určitý, byť spíše omezený obrázek o tom, co vše mohl obnášet výkon funkce obecního starosty za éry mého pradědečka, nám nabízejí dostupné materiály pelhřimovského okresního archivu. Dozvíme se odsud třeba o tom, že starosta měl za povinnost úzce spolupracovat s jinými správními úřady a na vyžádání jim poskytovat dostupné informace týkající se drobných

přestupků obyvatel příslušné obce. V případě Josefova starostování lze jako příklad uvést vedení výslechů možných svědků, které musel jako starosta vést v lednu 1913 v souvislosti se žádostí okresního hejtmanství, aby prošetřil udání, že František Rod údajně používá neschválenou cihelnu. Zde se z jeho hlášení danému úřadu dozvídáme, že se mu podařilo zjistit, že dotyčný člověk „vyráběl cihly v cihelně neschválené a s nimi obchodoval.“⁹ V roce 1921 zas musel Josef odpovídat na dotaz Okresní správy politické v Pelhřimově stran jakéhosi Josefa Kotta, který měl jako domovskou obec udat úřadům právě Rohoznou, a daný úřad zajímalo, zda jde o osobu „zachovalou a svéprávnou“ (ve smyslu zda byl dotyčný již trestně stíhaný a zda může spravovat vlastní majetek).

Povinností starosty bylo též informovat vyšší orgány o případných potenciálně podezřelých událostech, které by v obci zaznamenal. V případě Josefova starostování lze toto demonstrovat na záležitosti týkající se místního divadelního spolku „Tyl“. Okresní politickou správu v Pelhřimově na činnost tohoto spolku upozornil můj pradědeček dne 1. března 1922, neboť došel, jak píše, k závěru, že „činnost spolku, jehož předsedou jest muzikant, jest velice pochybná

⁶ Tamtéž, str. 16.

⁷ Viz třeba nejednoznačný přístup těchto stran (a jejich tisku) k tzv. Tříkrálové deklaraci z 6. 1. 1918. V tomto slavnostním prohlášení českých poslanců vídeňské říšské rady a zemských sněmů historických zemí Českého království byl mj. obsažen požadavek, aby příští mírová konference uznala právo na sebeurčení dosud nesvobodných národů v Rakousku-Uhersku. Katolické strany se sice k této deklaraci nejprve přihlášily, ale důvěrníci Spojené strany katolické v Čechách později deklarovali věrnost prohlášení Českého svazu z 30. 5. 1917. Pro věrnost říši a dynastii se tehdy vyslovili mj. J. Šrámek či M. Hruban a F. Kordač, tedy vrcholní představitelé českých a moravských katolíků. Viz FIALA, Petr a kol: Český politický katolicismus 1848–2005, str. 138–140.

⁸ Viz RŮNA, Jonáš: Samospráva obce Rohozná 1918–1938, str. 22 a 31.

⁹ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 997, kart. 512, 800 fol (Rohozná). Ve složce je i předchozí výslech dotyčného Františka Rody, který za přítomnosti starosty Bezděkovského vypovídal, že udělal cihly pro sebe, část mu jich ale zbylo, a tak je přenechal někomu jinému.

*a nikterak nepřispívá ku vzdělání lidu, naopak častými zábavami a pitkami jen ku špatnostem a utrácení peněz.*¹⁰ Z archivních zdrojů se přitom dozvídáme, že reakce dotyčných orgánů na Josefovou žádost, aby „*předsednictvu uvedeného spolku bylo uvedeno na paměť, jak má se chovat,*“ byla poměrně promptní. Již 11. března téhož roku byl předseda spolku Matěj Rod pozván Okresní politickou správou k výslechu, závěrem něhož mu bylo uděleno napomenutí, „*aby napříště dbal všech platných předpisů.*“¹¹ Na čtenáři pak už je, aby si na základě této „kauzy“ sám udělal určitý obrázek ohledně jisté Josefovy prudérnosti.

Úkolem obecního starosty muselo samozřejmě být i řízení schůzí obecního zastupitelstva a potvrzování správnosti zápisu z jeho jednání. V případě Josefova starostování za Rakouska-Uherska o tom existuje jen jeden doklad, a to z roku 1913, kdy jediným bodem programu daného jednání bylo schválení členů tzv. reklamační komise, která měla rozhodovat o případných námitkách k voličským seznamům k volbě do obecního výboru. To se váže na tehdejší systém voleb do obecních zastupitelstev, který neprobíhal na základě všeobecného volebního práva (jako v případě voleb do říšského sněmu), ale dle volebního censu, kdy bylo všechno voličstvo rozděleno do tří kurií¹². Dostupné archivní materiály z té doby týkající se obce Rohozné přitom ukazují, že ona reklamační komise jistou práci měla, protože bylo třeba rozhodnout, zda nám již známý Josefův bratranec z Horního mlýna František Bezděkovský má být zařazen do prvního či druhého sboru. Komise, jejímž členem (s ohledem na napětí mezi rodinami asi naštěstí pro všechny zúčastněné) Josef nebyl, pak nakonec rozhodla, že Františkovi byla neprávem odepřena příslušnost k I. sboru voličů¹³.

Z dokumentů, které se dochovaly v archivu z doby po vyhlášení samostatného Československa¹⁴, zas můžeme vidět, jak se úřady a úředníci nové republiky (včetně mého pradědečka coby rohozenského starosty) snažily o narovnání některých majetkových nesrovnalostí, ve smyslu neoprávněného zabírání veřejného, respektive v tomto případě obecního majetku. Protokol ze schůze obecního zastupitelstva z (dnešního pohledu poněkud nezvyklého termínu) 24. prosince 1921 třeba zmiňuje případ manželů Františka a Františky Venkrbcových, kteří si před řadou let neoprávněně zabrali 2 dílce veřejné cesty o celkové výměře 34 m², a protože jim okresní soud v Pelhřimově nařídil, aby „*zjednali ohledně zabraných částí veřejného statku knihovní pořádek,*“ předložil starosta Josef obecnímu zastupitelstvu návrh, aby příslušná plocha byla manželům Venkrbcovým odprodána za „cenu trhovou“ ve výši 4 Kč/m², díky čemuž si obec přišla na částku 136 Kčs. Jen o pár dní dříve přitom rozhodovalo obecní zastupitelstvo Rohozné v obdobné záležitosti, když řešilo dva roky starý

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

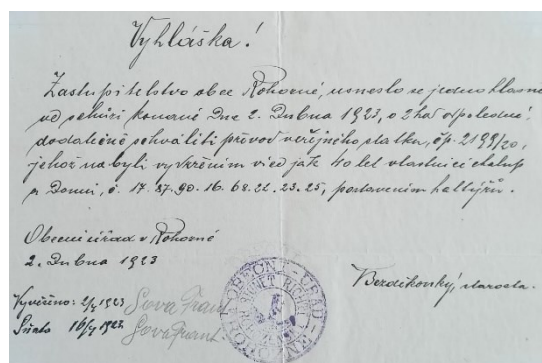
¹² Podle tehdy existujícího systému bylo voličstvo rozděleno na 3 kurie (sbory) a rozvrstvení probíhalo na základě placených daní. Veškeré daně vybrané všemi oprávněným voliči sečetly a výsledek byl vydělen třemi. Postupovalo se od nejvíce majetných voličů, a kurie byl vždy naplněna, když zde počet voličů dosáhl jedné třetiny veškerých zaplacených daní.

¹³ Určitou pikantností celé záležitosti bylo, že tímto rozhodnutím byl přesunut z prvního do druhého sboru voličů jiný Josef Bezděkovský (Rohozná č. p. 1), což byl patrně též určitý, byť patrně velmi vzdálený příbuzný jak Františka, tak starosty Josefa. Viz MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, kart. 364, 21 fol (Rohozná, 1900–31).

¹⁴ Viz MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, inv. č. 156, kart. 14 (Rohozná). Z tohoto zdroje pocházejí veškeré informace uvedené v následných odstavcích této kapitoly.

případ manželů Hájkových, kteří při rozšiřování své zahrady zabrali jinou veřejnou prostorou o rozloze 19 m². A i v jejich případě se podpis mého pradědečka objevuje pod rozhodnutím zastupitelů, aby dotyční za odkup příslušné veřejné plochy zaplatili částku odpovídající 4 Kč/m².

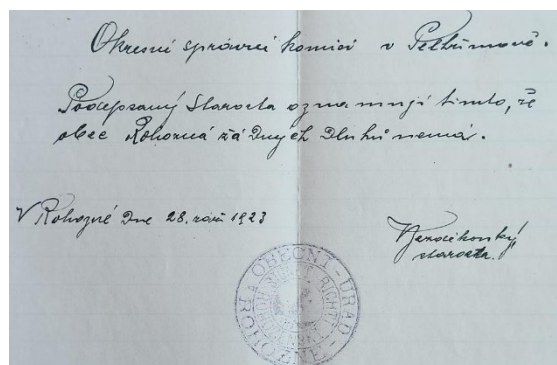
O tom, že ne vždy šlo postupovat takto přímočaře, svědčí případ stavby haltýřů¹⁵ na veřejném pozemku čk. 2199/20, které si někdy kolem roku 1880 postavili vlastníci zhruba deseti chalup či usedlostí. I dotyční byli sice zmiňovaným okresním soudem v Pelhřimově vyzváni, aby „zjednali knihovní pořádek“, obecnímu zastupitelstvu však v roce 1923 nezbylo nic jiného než konstatovat, že vzhledem k tomu, jak dlouhý čas měli dotyční tyto haltýře v držení, tak „vydržením nabyli vlastnického práva k řečeným haltýřům a zároveň ke stavebním parcelám, na nichž byly tyto haltýře postaveny.“

O jak velkou částku obec touto nedůsledností úřadů v minulosti přišla, je těžké říci. Na druhou stranu v uvedeném období přišly do obecního rozpočtu třeba peníze z prodeje třetiny pole, které se nacházelo „pod silnicí rovnoběžnou se školkou“. Bratři Jan a Václav Bartoškovi, oba tesaři, a kameník Václav Zbrojka zaplatili v lednu 1920 za pozemek na výstavbu hned tří nových domků částku 400 Kčs.

I přes tento i další větší příjmy, které měla obec Rohozná tehdy z prodeje obecních pozemků, došlo v létě 1923, tedy na konci starostování mého pradědečka k tomu, že si obec musela vzít nemalou bankovní půjčku. Jednalo se o částku 10 000 Kčs, kterou tehdy obec urgentně potřebovala na opravu školy postavené v roce 1865, tedy o téměř 60 let dříve. Nelze se tak moc divit, že bylo třeba vyměnit stará okna za nová, udělat nové podlahy a dát budově novou fasádu.

Na případě schvalování této půjčky si přitom můžeme obecně ukázat, jak omezenou autonomii obce v tomto období měly. Ačkoliv danou věc projednala nejprve 18. srpna 1923 finanční komise obce a o den později pak celé obecní zastupitelstvo, přičemž v obou případech byla půjčka schválena jednomyslně, musel následně pradědeček celou věc nejen standardně poslat ke schválení okresní správní komisi v Pelhřimově, ale ještě měsíc na to celou věc nadvakrát dokladovat, aby daný okresní úřad přesvědčil, že proti zmiňovanému usnesení obecního zastupitelstva „žádných námitek podáno nebylo“ a že „obec Rohozná žádných dluhů nemá.“ Protože se to celé odehrávalo v čase kolem obecních voleb, které proběhly 16. září daného roku, skoro by se zdálo, že někteří lidé (agrárníci?) patrně nechtěli, aby lidovecký starosta mohl za úspěšné dořešení této záležitosti

¹⁵ Haltýře byly malé zastřešené stavby, které byly budované nad potokem či vodním pramenem a využívaly se k chlazení potravin a nápojů. V podstatě šlo o jakéhosi předchůdce dnešní chladničky, o čemž vypovídá i fakt, že v některých krajích se haltýři říkalo „lednice“.

získat jisté „politické body“. Z jiné písemné komunikace mezi rohozenským starostou a okresní správní komisí, kdy se například posílaly k finálnímu posvěcení všechny zde zmiňované kupní smlouvy, však vyplývá spíše to, že centralizace úřední moci za první republiky byla poměrně značná. Za této situace se pak ani moc nedivím, že se Josef, jak uvidíme v dalších kapitolách, snažil etablovat právě na této okresní úrovni.

z Rohozné“) bez dalšího zmiňují ještě Zemědělské zprávy, úřední věstník Českého odboru zemědělské rady v Praze. Dotyčný je zde uveden pouze v rámci výčtu členů „nové daňové komise v Čechách“, jmenovaných zemským finančním ředitelstvím na základě § 236 zákona o přímých daních¹⁶, a my se jen díky některým dalším notickám v tomto věstníku dozvídáme, že se v této pozici mohl třeba účastnit diskuzí nad návrhem nařízení o celních přírážkách k celním sazbám nad některými druhy obilí na mouku a mlýnské výroby nebo nad nastavením paušálu důchodové daně pro zemědělce¹⁷.

¹⁶ Zemědělské zprávy, roč. XXXI., číslo 31 (1. 12. 1931).

¹⁷ Zemědělské zprávy, roč. XXXII., číslo 2 (15. 1. 1932), str. 16–17.